

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра бухгалтерського обліку та аудиту
(найменування кафедри)

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

_____ (підпис)
“ ___ ” _____ 20__ р.

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
(шифр та найменування спеціальності)
за освітньою програмою професійного спрямування
«Облік, аудит і оподаткування підприємницької діяльності»
(назва освітньої програми)

на тему: «Виробничі запаси – порядок відображення в обліку та звітності підприємства : національний та міжнародний досвід (на прикладі КП «Теплопостачання міста Одеси»)»

Виконавець:

студент ФМОІТ

Тарнавський Андрій Сергійович

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Волчек Руслан Миколайович

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Здійснення ефективних заходів щодо стабілізації економіки України в ринкових умовах потребують принципово нових підходів до управління запасами підприємства. Це зумовлює необхідність удосконалення організації та методики обліку запасів підприємства та відповідність до вимог ринкової інфраструктури.

Основою виробництва суб'єктів господарювання виступають виробничі запаси, які займають домінуючі позиції в структурі витрат підприємства та значну частку у формуванні собівартості виробленої продукції. Від рівня забезпечення та раціонального використання виробничих запасів залежать результати господарської діяльності підприємства, а саме його прибутковість, ліквідність та ефективність. Проблеми обліку виробничих запасів набувають особливої актуальності в зв'язку з потребою отримання точної й правдивої інформації. Система їх обліку, яка склалася роками, не задовольняє вимоги ринку, оскільки умови функціонування значно розширюють коло операцій, що проводяться з запасами.

Також для кожного суб'єкта господарювання важливий поглиблений аналіз витрат запасів та ефективне управління ними для досягнення високого економічного результату. Відсутність єдиної методичної основи та аспектів оптимізації витрачання виробничих запасів, а також вище вказані фактори обумовлюють актуальність теми даної роботи.

Даній проблемі присвячено ряд праць як вітчизняних, так і зарубіжних вчених-економістів, а саме, значну увагу їм приділяли Ф.Ф. Бутинець, Б.І. Валуєв, С.Ф. Голов, З.В. Задорожний, З.В. Гуцайлук, Я.Д. Крупка, М.В. Кужельний, В.Г. Лінник, В.В. Муравський, І.Я. Назарова, Б.А. Райзберг, В.С. Рудницький, Н.М. Ткаченко, В.В. Сопко, П.С. Смоленюк, М.Т. Шендригоренко, Е.С. Хендриксен. Проте питання обліку виробничих запасів на підприємствах залишаються актуальними та потребують нагального вирішення.

Мета і завдання дослідження. Метою написання кваліфікаційної роботи є теоретичне обґрунтування та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення організаційних й методичних засад обліку, аналізу та внутрішнього аудиту виробничих запасів з урахуванням вітчизняного та зарубіжного досвіду.

Для більш ефективного розкриття мети у кваліфікаційної роботі необхідно вирішити наступні завдання:

- дослідити економічну сутність виробничих запасів та визначити їх роль у структурі активів суб'єкта господарювання;
- уточнити зміст виробничих запасів, їх склад та класифікацію;
- окреслити порядок оцінки виробничих запасів, враховуючи вітчизняний та зарубіжний досвід;

- дослідити первинний облік виробничих запасів та розробити рекомендації щодо його вдосконалення;
- вивчити діючу практику обліку виробничих запасів на досліджуваному підприємстві;
- дослідити особливості проведення внутрішнього аудиту виробничих запасів на КП «Теплопостачання міста Одеси»;
- провести кореляційно-регресійний аналіз, за результатами якого можливо сформулювати пропозиції стосовно поліпшення ефективності використання виробничих запасів на досліджуваному підприємстві.

Об'єктом дослідження є процес організації обліку, аналізу та аудиту виробничих запасів на КП «Теплопостачання міста Одеси».

Предметом дослідження є сукупність теоретичних та методичних аспектів обліку, аналізу та аудиту операцій із виробничими запасами на КП «Теплопостачання міста Одеси».

Методи дослідження. Теоретичною та методологічною основою дослідження є положення діалектичного методу пізнання економічних явищ й категорій з питань, що вивчалися. При вивченні окремих питань застосовувались економічні методи: на етапі збору, систематизації і обробки інформації для проведення дослідження – індуктивний; у процесі теоретичного осмислення проблем – дедуктивний. Застосовувались методи деталізації, групування, узагальнення, а також спостереження, монографічний метод сприяв вивченню окремих об'єктів господарської діяльності та ефективних методів управління, а графічний – для наочного зображення результатів дослідження.

Інформаційна база дослідження. Базою є нормативна, правова, довідкова та наукова інформація, а саме законодавчі та нормативні документи України, Національні стандарти бухгалтерського обліку, Міжнародні стандарти фінансової звітності, Міжнародні стандарти аудиту, праці вітчизняних і закордонних вчених з питань обліку, аудиту та аналізу, спеціалізовані періодичні видання, навчальні посібники. Практичну інформацію для дослідження нами було отримано безпосередньо на досліджуваному підприємстві КП «Теплопостачання міста Одеси», зокрема використовувались накази керівництва, службові записки, документи первинного, синтетичного та аналітичного обліку, облікові реєстри та форми фінансової звітності.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього рівня магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (45-и найменувань), та 12-ти додатків. Загальний обсяг роботи 84 сторінки. Основний зміст викладено на 79-ти сторінках. Робота містить 28 таблиць, 14 рисунків.

Публікації та апробація результатів дослідження. За темою кваліфікаційної роботи автором у 2021 році підготовлено тези: Гарнавський А.С. «Порівняльний аналіз вимог національних та міжнародних стандартів щодо обліку запасів».

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «*Теоретичні засади обліку виробничих запасів у системі управління*» досліджено економічну сутність поняття «виробничі запаси»; висвітлено підходи до їх класифікації та оцінки; розглянуто особливості обліку виробничих запасів згідно національних та міжнародних стандартів фінансової звітності.

У другому розділі «*Організація і методика обліку виробничих запасів на КП «Теплопостачання міста Одеси»*» вивчено діючу практику синтетичного та аналітичного обліку виробничих запасів; проведено аналіз фінансового стану КП «Теплопостачання міста Одеси»; розглянуто особливості документального оформлення виробничих запасів на досліджуваному підприємстві. Висвітлені недоліки діючої системи обліку та внутрішнього контролю на КП «Теплопостачання міста Одеси».

У третьому розділі «*Аудит та економічний аналіз виробничих запасів на КП «Теплопостачання міста Одеси»*» розглянута методика проведення аудиту виробничих запасів; проведено аналіз складу, структури та ефективності використання виробничих запасів. Виконано регресійний аналіз використання виробничих запасів на КП «Теплопостачання міста Одеси».

ВИСНОВКИ

У результаті вивчення нормативних документів з обліку, аналізу та аудиту операцій з виробничими запасами, економічної літератури з питань розвитку обліку і критичного аналізу діючої практики на КП «Теплопостачання міста Одеси» можна зробити наступні висновки.

1. У першому розділі була досліджена теоретична частина щодо ведення бухгалтерського обліку запасів. У ході аналізу теоретичної основи щодо обліку матеріальних цінностей, з'ясувалося, що не існує єдиного визначення щодо поняття «виробничі запаси». Деякі вчені ототожнюють категорію «запаси» із «матеріальними ресурсами» чи «товарно-матеріальними цінностями». Але, треба розуміти, що це не тотожні поняття, та відокремлювати їх від досліджуваної категорії. Таким чином, було виявлено, що більш широке та загальне поняття «виробничих запасів» викладено в НП(С)БО 9, згідно з яким запаси – активи, які: утримуються для подальшого продажу (розподілу, передачі) за умов звичайної господарської діяльності; перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством, та відповідають наступним критеріям; існує імовірність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди, пов'язані з їх використанням; їх вартість може бути достовірно визначена.

Також у ході дослідження було розглянуто класифікацію запасів, яка приймає участь в раціональній організації бухгалтерського обліку запасів. З'ясувалося, що існує багато підходів щодо розділення матеріальних ресурсів на види, адже все залежить від галузі підприємства, специфіки обліку та облікової політики. Основними критеріями класифікації запасів є наступні: за призначенням і причинами утворення; за місцем знаходження; за рівнем наявності на підприємстві; за наявністю на початок і кінець звітного періоду.

Для простоти ведення бухгалтерського обліку підприємства в основному користуються класифікацією за НП(С)БО 9, згідно з яким запаси включають в себе сировину і матеріали, незавершене виробництво, готову продукцію, товари у вигляді матеріальних цінностей та малоцінні та швидкозношувані предмети.

Одними з основних моментів в обліку запасів є їхня правильна оцінка, яка виконується на всіх етапах руху запасів. Управлінський персонал самостійно обирає ці методи, залежно від специфіки діяльності підприємства. Що стосується оцінки при надходженні запасів, то тут не існує протиріч, адже вони оцінюються за первісною вартістю. Головне – це правильно визначити витрати, які треба враховувати. Основними методами оцінки запасів є: ідентифікована собівартість; середньозважена собівартість; ФІФО; нормативні витрати; ціни продажу.

Отже, проаналізувавши теоретичний матеріал щодо оцінки при вибутті запасів, з'ясувалося, що на практиці не має «кращого» методу. Кращий метод будь-якого підприємства – це метод, який відповідає способу ціноутворення та достовірніше відображає інформацію у звітах.

У даному розділі також розглянуто особливості обліку виробничих запасів за МСФЗ.

2. У другому розділі кваліфікаційної роботи детально розглянуто економічну характеристику досліджуваного підприємства КП «Теплопостачання міста Одеси», систему бухгалтерського обліку запасів на підприємстві. Теплопостачання міста Одеси – комунальне підприємство, яке займається виробництвом і постачанням енергії теплового типу і є одним з провідних і передових підприємств у своїй галузі.

Згідно з Наказом № 1 від 03.01.2017 «Про організацію облікової політики підприємства на 2017 р.», підприємство здійснює автоматизовану систему обробки облікових документів автоматизованою комп'ютерною програмою «ІТ-підприємство». У роботі бухгалтерії застосовується План рахунків бухгалтерського обліку, який затверджений наказом МФУ від 30.11.1999 р. № 291 з доповненнями та змінами, але з урахуванням специфіки з застосуванням субконто, які зазначені у відповідних додатках.

Виробничі запаси на КП «Теплопостачання міста Одеси» представлені у вигляді сировини та допоміжних матеріалів, запасних частин, палива, тари і тарних матеріалів та інших матеріалів.

Система бухгалтерського обліку нерозривно пов'язана з усіма компонентами єдиної інформаційної системи. Системою ІТ-підприємство

(IT-Enterprise) підтримується наскрізний ланцюжок «первинні документи – облікові реєстри – бухгалтерська звітність». Завдання бухгалтерського обліку реалізуються в рамках єдиних принципів і стандартів.

У роботі проаналізовано основні показники КП «Теплопостачання міста Одеси», що дало змогу зробити висновок, що досліджуване підприємство знизило свою ефективність, про що свідчить збільшення збитку від операційної діяльності на 61635 тис. грн у 2020 році, порівняно з 2019 роком. Чистий фінансовий результат, тобто збиток, теж збільшився на 43064 тис. грн у 2020 році. На КП «Теплопостачання міста Одеси» спостерігається збільшення суми збитковості виробництва, яка у 2020 році склала 12,3, що на 4% більше, ніж у 2019 році та суми збитковості продажу, що збільшилася на 4,8% та склала у 2020 році 18,2%.

Аналіз фінансової стійкості підприємства показав, що воно не веде свою діяльність за рахунок власних ресурсів, воно знаходиться у кризовому стані. Наслідком цього є відсутність власних обігових коштів для покриття своїх зобов'язань.

3. У третьому розділі кваліфікаційної роботи розглянуто теоретичні і практичні аспекти перевірки виробничих запасів, складено план та програму аудиту виробничих запасів, наведено правила проведення інвентаризації виробничих запасів, а також проаналізовано стан і структуру запасів на КП «Теплопостачання міста Одеси», та побудовано регресійну модель, на основі якої надано ґрунтовні рекомендації щодо поліпшення ефективності управління виробничими запасами на досліджуваному підприємстві.

Операційні витрати на КП «Теплопостачання міста Одеси» зменшилися за рахунок зменшення матеріальних витрат на 111780 тис. грн, амортизаційних відрахувань на 1218 тис. грн та інших операційних витрат на 7026 тис. грн. Але, також, на підприємстві прослідковується збільшення витрат на оплату праці на 47423 тис. грн та відрахувань на соціальні заходи на 10055 тис. грн.

Аналіз операційних витрат показав, що, навіть, при тому, що деякі статті витрат зменшилися, фінансовий результат КП «Теплопостачання міста Одеси» залишився від'ємним.

В структурі операційних витрат найбільшу питому вагу займають матеріальні витрати, питома вага яких в 2020 році зменшилась з 80% до 77% тобто на 3 в.п. На другому місці знаходяться витрати на оплату праці, які складають 15% всіх операційних витрат. Питома вага цих витрат у 2020 р. збільшилася на 3 в.п., відносно 2019 р. Питома вага відрахувань на соціальні заходи збільшилась з 2% до 3%. Загальна сума зменшення операційних витрат у 2020 році порівняно із 2019 роком склала 62546 тис. грн, або майже 4%.

Аналіз даних структури та динаміки оборотних коштів на КП «Теплопостачання міста Одеси» показав, що загальна сума оборотних активів збільшилася на 230220 тис. грн у 2020 р. порівняно з 2018 р. і склала 1332657 тис. грн. Такої тенденції було досягнуто за рахунок збільшення

наступних елементів: товарів, дебіторської заборгованості, грошових коштів та їх еквівалентів та інших оборотних активів на 350 тис. грн, 90393 тис. грн, 12133 тис. грн, 140852 тис. грн відповідно.

Підвищення частки оборотних активів при ефективному їх використанні приведе до прискорення оборотності сукупних активів підприємства.

Зміни, які спостерігають у вартісній оцінці складу оборотних активів комунального підприємства засвідчують про зменшення обсягів виробничої програми. Сума всіх запасів на КП «Теплопостачання» зменшилася на 6579 тис. грн, а виробничих запасів на 6929 тис. грн.

Проаналізувавши показників ділової активності ми можемо зробити наступні висновки. У цьому ділова активність підприємства суттєво зростає. Це підтверджується позитивною динамікою таких показників як коефіцієнт оборотності оборотних активів, коефіцієнти оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості. Між тим, коефіцієнт оборотності матеріальних запасів має тенденцію до зниження, що свідчить про неефективне управління виробничими запасами на підприємстві. Такого ж висновку можна дійти, аналізуючи тенденції у зміні матеріаломісткості реалізованої продукції на підприємстві. Цей показник протягом 2018-2020 років постійно є більшим за 1.

4. Результати регресійного аналізу свідчать про те, що на КП «Теплопостачання міста Одеси» існують резерви, раціональне використання яких дасть змогу підвищити ефективність використання запасів підприємства. До резервів підвищення оборотності запасів підприємства можна віднести зменшення матеріаломісткості й оптимізацію частки запасів у складі оборотних активів.

В умовах кризи, вважаємо за доцільне серед основних шляхів підвищення ефективності використання виробничих запасів на КП «Теплопостачання міста Одеси», рекомендувати наступні заходи:

- оптимізувати організацію постачання та системи вибору постачальників;
- забезпечити досягнення оптимального обсягу та структури запасів для організації стабільного виробничого процесу за мінімальних витрат на утримання запасів;
- оптимізувати збутову та кредитну політику;
- оптимізувати обсяг дебіторської заборгованості, розраховувати оптимальний залишок грошових коштів та складати бюджетів поточних надходжень і витрат;
- правильно організувати діяльність на складських приміщеннях;
- надавати корисну та доречну інформацію, яка має бути достатньою для ретельного аналізу з метою управлінського впливу.

5. Після проведення аудиту виробничих запасів на КП «Теплопостачання міста Одеси» були знайдені наступні помилки: незадовільна організація складського господарства та зберігання; порушення правил приймання вантажів; нераціональне використання виробничих

запасів у виробництві; порушення норм і лімітів їх відпуску; придбання непотрібних матеріалів.

б. Ретельне вивчення діючої системи обліку виробничих запасів на КП «Теплопостачання міста Одеси» дозволило виявити певні недоліки в організації діючої системи обліку та внутрішнього контролю на досліджуваному підприємстві. Для усунення недоліків нами було сформульовано наступні пропозиції:

- удосконалити систему автоматизації обліково-аналітичних робіт в управлінні виробничими запасами та більш відповідальне здійснення інвентаризації виробничих запасів;
- розробити заходи щодо освоєння нової техніки і технології виробництва, що дозволить у подальшому знизити матеріаломісткість виробленої продукції;
- здійснення чіткої організації обліково-контрольних процедур руху запасів підприємств (застосування прийомів обліку за центрами відповідальності, заходів контролю та оперативного регулювання процесів утворення запасів);
- керівництву підприємства необхідно провести заходи щодо оптимізації запасів, а саме, аудит складських запасів з метою виявлення залежалих запасів;
- необхідно здійснювати постійний моніторинг оборотності та темпів зростання запасів;
- доцільно розробити мотиваційну систему оцінки для працівників складів з метою активізації внесення та впровадження рекомендацій по оптимізації запасів;
- при проведенні закупівель запасів, треба приділити увагу дотриманню постачальниками належного рівня якості запасів, що поставляються; треба моделювати взаємозв'язки між обсягами випуску продукції та матеріаломісткістю, матеріаловіддачею, іншими факторними показниками.

Вважаємо, що впровадження запропонованих нами рекомендацій, дозволить підвищити ефективність господарювання на КП «Теплопостачання міста Одеси».

АНОТАЦІЯ

Тарнавський А. С. «Виробничі запаси – порядок відображення в обліку та звітності підприємства: національний та міжнародний досвід (на прикладі КП «Теплопостачання міста Одеси»)»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування» за освітньою програмою «Облік, аудит і оподаткування підприємницької діяльності». – Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2021.

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів.

Об'єктом дослідження є процес організації обліку, аналізу та аудиту виробничих запасів на КП «Теплопостачання міста Одеси».

У роботі розглядаються теоретичні аспекти характеристики виробничих запасів підприємства, проведено порівняння надання звітності між національними та міжнародними стандартами та надані основні показники, які характеризують діяльність підприємства; проаналізовано основні аспекти діючої практики обліку виробничих запасів; проведено внутрішній аудит виробничих запасів.

Результати аналізу свідчать, що ефективність використання запасів на досліджуваному підприємстві протягом аналізованого періоду погіршується. Про це свідчить негативна тенденція зміни матеріаломісткості виробленої продукції на підприємстві, яка протягом 2018-2020 років більше 1. Також наявне зниження коефіцієнта оборотності матеріальних запасів з 32,3 до 21,01.

Запропоновано удосконалити систему автоматизації обліково-аналітичних робіт в управлінні виробничими запасами; керівництву товариства рекомендовано провести заходи щодо оптимізації запасів, а саме, аудит складських запасів з метою виявлення залежалих запасів; необхідно проводити постійний моніторинг оборотності та темпів зростання запасів; доцільно розробити мотиваційну систему оцінки для працівників складів з метою активізації внесення та впровадження рекомендацій по оптимізації запасів.

Ключові слова: виробничі запаси, облік, контроль, аудит, аналіз, інвентаризація запасів, матеріаломісткість.

ANNOTATION

Tarnavsky A.S. «Inventories – the order of imaging in accounting and report of the enterprise: national and international skill (using the example of Teplopostachannya of Odessa city ME)».

Qualification work for a master's degree in 071 «Accounting and Taxation» under the educational program «Accounting, Auditing and Taxation of Entrepreneurship». – Odessa National University of Economics. – Odessa, 2021.

The master's thesis consists of three sections. The object of research is the process of organization of accounting, analysis and audit of production stocks at Teplopostachannya of Odessa city ME. The paper considers the theoretical aspects of the characteristics of production stocks of the enterprise, compares the reporting between national and international standards and provides the main indicators that characterize the activities of the enterprise; the main aspects of the current practice of inventory accounting are analyzed; an internal audit of inventories was conducted.

The results of the analysis show that the efficiency of inventory use at the studied enterprise during the study period is deteriorating. This is evidenced by the negative trend of changes in material consumption of products at the enterprise, which during 2018-2020 is more than 1. There is also a decrease in the turnover

ratio of inventories from 32.3 to 21.01. It is proposed to improve the system of automation of accounting and analytical work in the management of inventories; the company's management is recommended to take measures to optimize inventories, namely, the audit of inventories in order to identify dependent inventories; it is necessary to constantly monitor the turnover and growth rates of inventories; it is expedient to develop a motivational evaluation system for warehouse workers in order to intensify the introduction and implementation of recommendations for inventory optimization.

Key words: inventories, accounting, control, audit, analysis, stock inventory, material consumption.